

Nr 368.

Av herr **Ewerlöf m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts propositioner dels angående vissa frågor rörande försvarets organisation, dels ock angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.*

1945 års försvarskommitté grundade sitt förslag till en under tio år successivt genomförd begränsning av vår försvarsorganisation på en förhoppning om »en fredsperiod av icke alltför obetydlig längd».

Redan i november månad 1947, då kommitténs betänkande avgavs, var det utrikespolitiska läget sådant, att de principiella betänkligheter man kan anföra mot metoden att grunda långsiktiga planer för försvarets utformning på bedömanden, som alltid måste vara starkt influerade av subjektiva och tillfälliga omständigheter, borde ha verkat särskilt närliggande och allvarliga. Riskerna för allvarliga kastningar i den internationella politiken föreföllo påtagliga, osäkerheten och osäkerhetskänslorna dominerande.

Den internationella situationen har sedan dess ytterligare försämrats. Den övernationella freds- och säkerhetsorganisationen kan ännu icke anses vara mäktig uppgiften att utjämna de motsättningar mellan stormakterna, som nu äro uppenbara för envar, ej heller att garantera freden för de stater, vilka i bibehållen nationell självständighet och fred se de väsentliga målen för sin utrikespolitik. Blockbildningen i världen har gått så långt att två avgränsade maktblock nu kunna urskiljas som stå mot varandra i en ömsesidig attityd av misstro, skärpt uppmärksamhet och fruktan. Stormakterna spänna än en gång krafterna till militära uppbud av utomordentlig omfattning.

Att tala om omedelbar krigsfara är måhända icke berättigat. Att räkna med stora risker för världens och även Sveriges fred är tyvärr nödvändigt. Folken hoppas på fred, men våga icke tro på den.

Vårt lands behov av försvarsanstalter måste bedömas även med hänsyn till dess strategiska läge. Att detta starkt försämrats både genom de territoriella och maktpolitiska förskjutningar, som genomförts under och efter andra världskriget, och genom krigsteknikens utveckling, är uppenbart. De s. k. randstaterna hava försvunnit. Det moderna kriget anses ställa krav på basområden för både försvar och anfall i helt annan utsträckning än man tidigare nödgats räkna med. Den skandinaviska halvön har blivit en försvarspolitisk enhet.

I allt väsentligt råder enighet om nödvändigheten för vårt land att föra en alliansfri utrikespolitik. En sådan förutsätter liksom varje självständig utrikespolitisk handlingslinje i nuvarande internationella läge ett starkt försvar.

Skulle hos någon aggressiv stormakt tvekan uppstå om svenska folkets fasta avsikt att försvara frihet och självständighet, skulle denna tvekan i och för sig medföra risker för såväl vår frihet som vår fred. Ett starkt försvar är alltså en nödvändig fredsfaktor.

Vi motionärer se i Kungl. Maj:ts propositioner till försvarets ordnande uttryck för en medveten försvarsvilja. Denna vilja besjalar hela svenska folket. I allt väsentligt dela vi föredragande departementschefens uppfattning om målsättningen för vårt försvar. Vi kunna däremot icke godtaga den avvägning departementschefen gjort mellan nödvändigheten att snarast möjligt konkret stärka försvarskrafterna och de samhällsekonomiska och statsfinansiella synpunkter, som i detta sammanhang naturligt inställa sig.

Möjligheterna att åstadkomma snara och konkreta förstärkningar av vår försvarskraft äro f. n. mera beroende av samhällsekonomiska än statsfinansiella omständigheter. Vårt statsfinansiella läge är visserligen ägnat att ingiva bekymmer, men dessa äro icke av den arten att man med hänsyn till dessa är berättigad avstå från försvarspolitiskt nödvändiga åtgärder. Den överkonjunktur som karakteriserar vårt samhällsekonomiska tillstånd medför betydande svårigheter för utförandet av de beställningar, som äro nödvändiga för en faktisk försvarsförstärkning. Emellertid måste det internationella läget anses så allvarligt, att försvaret måste givas företrädesrätt framför sådan civil produktion, som nu måste betecknas som trots allt mindre angelägen. Anmärkas bör, att försvarets anspråk i relation till den samlade produktionen äro förhållandevis begränsade, under alla omständigheter i jämförelse med de fordringar statsmakterna i stormakterna sett sig nödsakade ställa på sina länders produktionsliv, vilket omedelbart framgår vid en undersökning av försvarskostnadernas andel av den samlade nationalinkomsten i en rad länder.

Frågorna om övningstidens längd, anskaffning av utbildningsmateriel och efterutbildningsövning behandla vi i en särskild motion.

I föreliggande motion avse vi att med utgångspunkt i vår uppfattning av världsläget och dess konsekvenser för vårt försvarsläge föreslå en avvägning mellan försvarets behov av materielanslag — väsentligen av engångsnatur — och de ekonomiska möjligheterna, som till graden men icke till arten skilja sig från departementschefens. Vi föreslå även prioritet i erforderlig omfattning för försvarsbeställning såväl vid utläggande inom landet som då behov av utländsk valuta anmäler sig.

I. Försvarets materieförsörjning.

Läget härvidlag måste — om man undantager flygvapnet och marinens fartygsbestånd — betecknas såsom allvarligt. Detta framgår för arméns del av den i försvarskommitténs betänkande redovisade bristsiffran 270 milj. kronor, vilket belopp ungefärligen motsvaras av bristande materieltillgångar i arméns fastställda krigsorganisation, detta även om sådana anslagna medel, för vilka beställningar ännu ej utlagts, omräknas i materieltillgångar. Någon motsvarande siffra finnes icke publicerad för marinens del, men samma faktorer, d. v. s.

svårigheterna att få landets produktionsresurser att räcka till för att fylla den krigsorganisation, som fastställdes under upprustningsåren, med erforderlig materiel, torde ha gjort sig gällande även inom denna försvarsgren. På grund av de speciella förhållanden under vilka flygvapnets upprustning ägde rum föreligga dess bättre icke motsvarande problem inom detta.

Även sedan föreliggande stora reservationer på tillhoppa ca 895 milj. kronor, av vilka omkring 430 milj. kronor (propositionen nr 208 s. 8) ännu ej utlagts i beställningar, omsatts i faktiska materieltillgångar, komma alltså mycket stora brister att kvarstå beträffande arméns och marinens materielförsörjning. Härtill skulle ytterligare komma moderniseringsbehovet, ett behov, vars täckande måste te sig så mycket angelägnare, som exempelvis arméns materiellanskaffning under krigsåren i huvudsak endast räckte till att föra upp armén till »en kvalitativ ståndpunkt jämförlig med den de krigförande hade i början av kriget» (försvarskommitténs betänkande s. 142). Ett mått på storleken av detta bristtäcknings- och moderniseringsbehov för hela försvarets del utgöra de tilläggsäskanden, som med en skrivelse av överbefälhavaren av den 15 mars 1948 rörande en förstärkning av krigsberedskapen framfördes i slutet av mars och början av april detta år från de militära myndigheternas sida. Tillsammans uppgå dessa äskanden till omkring 318 milj. kronor och lägger man därtill de ordinarie äskandena för året på tillhoppa 230 milj. kronor skulle behovet av nya anslag uppgå till icke mindre än 548 milj. kronor (propositionen nr 208, s. 7). Men även denna siffra ger en ofullständig bild av läget. Till den måste läggas äskade anslag för materiellanskaffning m. m. i syfte att effektivisera de värnpliktigas utbildning (propositionen nr 207, s. 30, 43 och 51) på tillsammans ca 15 milj. kronor. Det bör även anmärkas att arméns och flygvapnets tilläggsäskanden satts i relation till bristtäcknings- och moderniseringsbehovet och beräknats till förbrukning under en flerårsperiod, under det att marinens tilläggsäskanden beräknats till vad som erfordras för allenast nästkommande budgetår. Marinens bristtäcknings- och moderniseringsbehov är alltså mycket större än vad som framgår av dess tilläggsäskande. Sammanfattande kan alltså försvarets materielläge karakteriseras så, att brister i förhållande till krigsorganisationen föreligga för arméns och marinens del om flera hundratal milj. kronor, för vars täckande medel ej anvisats, att därtill fortfarande brister finnas motsvarande ett belopp om 430 milj. kronor, för vilka medel visserligen anvisats, men än så länge måst ligga reserverade, då de ej utlagts i beställningar, samt att ett trängande behov av moderniseringar föreligger till kostnader, som nu ej kunna överblickas, men vilka måste antagas uppgå till mycket stora belopp. En antydning om beloppens storleksordning ger det förhållandet att enbart moderniseringen av luftväret beräknas komma att kräva ca 200 milj. kronor, av vilka arméförvaltningen nu i tilläggsäskande hemställt om 83.

Inför den hotande yttre utvecklingen finna vi det oundgängligen nödvändigt att snarast möjligt verkliga ansträngningar göras att avhjälpa de svåraste bristerna och tillgodose de mest trängande moderniseringsbehoven. Dessa

brister och behov äro nämligen, såsom framgår av ovan anförda siffror, av en sådan storleksordning att ytterligare dröjsmål skulle kumulera dem till den grad, att det inom kort måste bli ekonomiskt och industriellt omöjligt att på rimlig tid åstadkomma någon väsentlig förbättring av läget. Vi vilja i detta sammanhang oförbehållsamt instämma i departementschefens uttalande på s. 4 i årets statsverksproposition för fjärde huvudtiteln, där han understryker att »en avsevärd ökning av anslagen till anskaffning av materiel är ofrånkomlig inom en nära framtid, därest icke försvarets effektivitet skall allvarligt försämras». Det råder dock i huvudsak en beklaglig disproportion mellan detta departementschefens uttalande och de i proposition nr 208 föreslagna anslagen till anskaffning av materiel. Detta omdöme gäller icke flygvapnet, vars materielbehov föreslagits bliva tillgodosett genom en fullständig materielomsättningsplan fördelad över en sjuårsperiod, varvid försvargrenen skulle erhålla dels nu ett anslag på 125 milj. kronor, dels ett bemyndigande att utlägga beställningar för denna anskaffningsplan intill ett belopp av 400 milj. kronor. För arméns del föreslås endast — utan beaktande av tilläggsäskandena — ett anslag för anskaffning av tygmateriel om 45 milj. kronor, ett belopp som inte ens motsvarar arméförvaltningens ordinarie äskanden, eftersom från annat håll tilläggsvis framförda äskanden till vissa gemensamma försvarsändamål (propositionen nr 208, s. 7) om tillsammans 6,1 milj. kronor förutsättas skola uttagas av ovannämnda anslag. Det är vidare att märka att i detta anslag ingå såväl kostnaderna för årets övningsammunition till de värnpliktiga som ett belopp till forskning och försök med tillsammans ca 25 milj. kronor. Till förnyelse och komplettering av arméns tygmateriel skulle alltså återstå ca 14 milj. kronor, ett belopp som måste betecknas såsom alldeles otillräckligt, om man ser det mot bakgrunden av det allvarliga yttre läget och arméns ovan belysta stora bristtäcknings- och moderniseringsbehov. Beloppet är till och med mindre än vad som för ändamålet föreslagits för budgetåret 1948/49 av försvarskommittén till dess reducerade krigsorganisation och bör sättas i relation till arméförvaltningens äskande på 60 milj. kronor (propositionen nr 208, s. 12) till förnyelse och komplettering av tygmateriel, vilket anslag dock endast skulle motsvara vad som under alla förhållanden nu erfordrades för anskaffningars påbörjande, förskott till leverantörer etc. vid ett fullföljande av den av förvaltningen föreslagna anskaffningen om ca 178 milj. kronor.

Beträffande marinen gäller att ersättningsbyggandet av fartyg skall ske i den av marinförvaltningen föreslagna omfattningen men i reducerad takt, och anslaget till anskaffning av artillerimateriel m. m. föreslås till 15 milj. kronor mot av marinförvaltningen begärda 19 milj. kronor. Ett begärt bemyndigande att för ifrågavarande ändamål få lägga ut beställningar intill 5 milj. kronor skall emellertid enligt propositionen höjas till 10 milj. kronor. Härigenom komma alltså åtminstone marinförvaltningens ordinarie äskanden att — om också med försening — bli tillgodosedda. Dess tilläggsäskanden på 21,4 milj. kronor ha däremot icke av departementschefen upptagits.

Ett äskande, som tilläggsvis framförts utom ramen för ovannämnda belopp,

nämligen 2 milj. kronor till förbättring av avrustade fartygs grundberedskap, en utomordentligt viktig åtgärd ur beredskapssynpunkt sett, har över huvudet icke redovisats i propositionen. Ett sådant anslag skulle emellertid göra det möjligt att hålla den icke krigsrustade delen av flottan på en materiell beredskapsnivå, som medger en långt snabbare mobilisering än vad som nu är fallet.

Vad beträffar från olika myndigheter framförda tilläggsäskanden om materielanskaffning för ändamål, som måste anses vara gemensamma för försvaret, om tillhopa 15,7 milj. kronor (propositionen nr 208 s. 7) så ha dessa icke vunnit beaktande i annan mån än att, såsom ovan nämnts, vissa av dem (från chefen för försvarsstaben resp. försvarsväsendets radioanstalt) om tillsammans ca 6,1 milj. kronor föreslagits till uttagande under anslaget till förnyelse och komplettering av arméns tygmateriel. Särskilt allvarligt synes det vara att ett av krigsmaterielverket begärt anslag på 6,5 milj. kronor till sprängämnen icke föreslagits bli tillgodosett.

Jämför man de i proposition nr 208 föreslagna anslagen till materielanskaffning med vad som för ändamålet upptagits med beräknade belopp i statsverkspropositionen, framgår det att departementschefen ansett den sedan årsskiftet inträdda skärpningen av läget motivera en höjning av ifrågavarande anslag med endast 20 milj. kronor från 185 till 205 milj. kronor, varvid de ökade anslagen fördelas enligt följande:

I statsverkspropositionen beräknat belopp		Proposition nr 208
Armén	35 000 000	45 000 000
Marinen	35 000 000	35 000 000
Flygvapnet	115 000 000	125 000 000

Härtill skulle vidare komma ett disponerande av reservationerna i större utsträckning än vad som förutsatts i statsverkspropositionen, där departementschefen uttalade: »Jag räknar dock med att det med hänsyn till det ekonomiska läget och importsvårigheterna skall befinnas erforderligt att uppskjuta vissa av de beställningar, för vilka anslagsmedlen avsetts.» Delvis skulle dessa reservationer kunna omdisponeras för anskaffning av modernare materiel än vad som ursprungligen förutsatts. I huvudsak innebär alltså det ökade tillgodoseendet av försvaret i jämförelse med statsverkspropositionen, motiverat av departementschefens i offentliga uttalanden dokumenterade uppfattning dels om den inträdda skärpningen i landets utrikespolitiska läge, dels om vårt försvars allvarliga läge i materieförsörjningshänseende:

att flygvapnet utökas och får sitt materielproblem löst;

att reservationer, vilka ännu ej utlagts i beställningar, tagas i anspråk, varmed motsvarande brister i krigsorganisationen så småningom täckas, eventuellt med något modernare materiel än vad som ursprungligen beräknades;

att vissa åtgärder för tillgodoseende av för försvaret gemensamma ändamål företagas medelst anslag om 6,1 milj. kronor;

att arméns moderniseringsmöjligheter utökas inom ramen för en anslagshöjning om ca 4 milj. kronor;

att marinens moderniseringsmöjligheter utökas medelst ett beställningsbemyndigande om 10 milj. kronor.

Otillräckligheten i dessa åtgärder torde ligga i öppen dag. Alldeles oavsett hur man bedömer frågan om storleken av de ekonomiska investeringar, som i detta läge kunna eller böra göras i landets försvar, så borde dessa investeringar dels ske under så planmässiga former som möjligt och dels kompletteras med åtgärder i fråga om industriprioritet för och valutatilldelning till försvaret för att kunna vinna avsedd effekt inom rimlig tid. Flygvapnet har nu föreslagits erhålla en planmässig och kontinuerlig materielomsättning byggd på den beräknade flygplanslivslängden om 7 år, varvid en ny budgetteknisk metod innebärande eliminering så vitt möjligt av reservationsanslagsprincipen skall äga tillämpning. Vi kunna icke finna annat än att en förnyelseplan bör uppläggas för armén resp. för marinen, låt vara att den måste kompletteras genom reservationsförfaranden. Eftersom den senare försvarsgrenen i ett hänseende, nämligen beträffande fartygsbyggnaderna, redan arbetar efter långsiktig förnyelseplan, skulle de områden där sådan planläggning nu borde komma till stånd omfatta förnyelsen och kompletteringen av dels arméns tygmateriel och dels marinens artillerimateriel.

Vad frågan om industriprioritet till försvaret beträffar, så har angelägenheten härav understrukits i överbefälhavarens skrivelse till Kungl. Maj:t av den 15 mars 1948. Vi anse det vara synnerligen beklagligt att detta centrala problem icke blivit föremål för ställningstagande i propositionen. Enligt vårt förmenande skulle det nämligen vara av tvivelaktigt värde att lämna anslag till ökad materielanskaffning i den omfattning, som nu krävs, därest man icke är beredd att åtminstone på vissa områden genom prioritetsbestämmelser låta dessa anslag få konkret effekt inom rimlig tid.

Om man å ena sidan bedömer de i propositionen föreslagna anslagen såsom otillräckliga måste det å andra sidan understrykas att landets statsfinansiella läge och produktionsresurser icke medge en belastning för försvarets räkning av den storleksordning, som man skulle nå fram till, om man lade ut samtidigt ännu ej bundna reservationer och beviljade nya anslag i den omfattning som äskats av de militära myndigheterna, en belastning som inklusive utbildningsmaterieläskanden och vissa i propositionen icke redovisade äskanden skulle uppgå till (propositionen s. 8) $(908 + 2 + 14) =$ i runt tal 925 milj. kronor. För oss har det syntts vara en framkomlig väg att med utgångspunkt från skillnaden mellan propositionens förslag och de militära myndigheternas äskanden, avsedda till disposition under nästkommande budgetår, söka fastställa en period inom vilken denna differens kan utläggas i anskaffningar.

Denna skillnad framgår av följande jämförelse:

Militära äskanden för 1948/49		Propositionen
Försvarets gemensamma ändamål	15,7	—
Armén.....	86,0	45
Marinen	75,4	35
Flygvapnet	155,4	125
	<u>332,5</u>	<u>205</u>

Skillnaden uppgår alltså till 127,5 milj. kronor. Från detta belopp bör å ena sidan flygvapnets differens på 30,4 milj. kronor elimineras, eftersom denna försvarsgren föreslagits att få sina materielanskaffningsproblem lösta genom särskilda arrangemang på ett sätt som vi finna tillfredsställande. Å andra sidan bör beloppet ökas med det beräknade anslagsbehovet till befästningar och skyddsrum samt avrundas uppåt med tanke på att det till nästa budgetår äskade anslaget till armén för förnyelse och komplettering av tygmateriel på grund av anskaffningsläget begränsats till ett i förhållande till hela behovet på 178 milj. kronor så lågt belopp som 60 milj. kronor. Behovet av nya anslag till befästningar och skyddsrum för försvaret kan överslagsvis beräknas till ca 30 milj. kronor, vilket anslag på grund av sin ytterligt höga angelägenhetsgrad bör upptagas i sin helhet. Med dessa beräkningsgrunder skulle behovet av anslag utöver de i propositionen föreslagna komma att närma sig 150 milj. kronor. Vi vilja föreslå att en materielanskaffning till armén och marinen jämte ett byggande av befästningar och skyddsrum kommer till stånd under en treårsperiod inom en ram motsvarande de i propositionen föreslagna anslagen på 80 milj. kronor för nästkommande budgetår till armén och marinen, med tillägg av ovannämnda belopp av 150 milj. kronor, alltså tillhoppa 230 milj. kronor. Till detta belopp bör läggas det i propositionen s. 23 föreslagna beställningsbemyndigandet till marinen på 10 milj. kronor. Behovet för nästkommande budgetår täckes genom att anslag nu beviljas. Beträffande återstående belopp skulle bemyndigande att där så är möjligt utlägga beställningar lämnas. Treårsperioden anse vi lämplig, emedan en anskaffning under kortare tid skulle medföra alltför stark belastning på landets näringsliv, under det att å andra sidan fastställandet av en 4- eller 5-årsperiod skulle leda till att vi under alltför lång tid finge taga de stora risker, som äro förbundna med en otillräcklig materielförsörjning inom försvaret. Det av oss föreslagna tilläggsanslaget på 150 milj. kronor kan antingen uppdelas på 50 milj. kronor under vart och ett av nästkommande budgetår, vilket i och för sig skulle vara önskvärt med tanke på det fördelaktiga i en något så när jämn belastning på vår produktionsapparat och våra statsfinansiella resurser, eller också, om särskilda militära angelägenhetssynpunkter visade sig föreligga, disponeras med olika stora belopp under de olika budgetåren. Starka skäl synas tala för det senare förfaringssättet i den mån anslagen gälla anordnande av befästningar och skyddsrum.

II. Befästningar och skyddsrum.

Nödvändigheten av att befästningar och skyddsrum planeras och byggas i fredstid har upprepade gånger understrukits av de militära myndigheterna. Senast har överbefälhavaren i bilaga 2 till sin ovannämnda skrivelse framhållit »att en liten nation som Sverige måste, när det gäller att neutralisera verkan av överlägsna flygstridskrafter, fjärrvapen och artilleri, i stor utsträckning lita till passiva motmedel — utrymning, utspridning och motståndskraftigt skydd, d. v. s. befästningar, främst skyddsrum». Efter att ha påvisat vilken betydelse sådana anläggningar ha för krigsmaktens del erinrar han om

att arbetstiden för de största anläggningarna såsom bergrum för fartyg och flygplan samt förråd och verkstäder i berg måste räknas i år. Man bör alltså inte, påpekar han, räkna med att i krig få stöd av andra motståndskraftiga befästningar än dem som färdigställts i fred. Han anser därför att det i nu rådande läge är nödvändigt att omedelbart påbörja arbeten, som äro av särskild vikt och kräva lång arbetstid.

Tyvärr ha dessa viktiga synpunkter icke vunnit beaktande av departementschefen, som inskränkt sig till att under hänvisning till rådande läge på byggnadsmarknaden uttala att möjligtvis en föreliggande reservation på ca 9 milj. kronor kan komma att bli använd för ändamålet (propositionen nr 208, s. 10). Vi kunna icke finna ett sådant ståndpunktstagande hållbart. Allmän enighet borde dock råda därom att just befästnings- och skyddsrumsförfrågan måste tillmätas alldeles särskilt stor betydelse, eftersom vi i varje tänkbart krigsfall komma att befinna oss i ett mycket prekärt luftkrigsfall. De största investeringar på andra av försvarets områden kunna komma att visa sig förfelade eller onyttiga, om inte åtminstone landets militära stridsledningsorgan, dess viktigaste krigsmateriel och dess militära förråd beretts tillräckligt skydd mot flyganfall. Och vad nödvändigheten att bygga befästningar och skyddsrum redan i fred beträffar, saknar man i Sverige sannerligen inte erfarenhet härav sedan åren 1940—1945 med dess mycket dyrbara, tidskrävande och på grund av brådskan dåligt förberedda befästningsarbeten. I dagens läge böra därför stora ansträngningar göras för att så snabbt som möjligt genomföra det program för byggandet av befästningar och skyddsrum som föreligger.

Vid sidan av den materielanskaffningsplan, som ovan föreslagits, bör alltså ställas en befästnings- och skyddsrumspan, vartill större delen av erforderliga medel helst redan nu anslås.

Sammanställning.

Beträffande frågan om fördelningen av de av oss föreslagna tilläggsanslagen vilja vi framställa följande två alternativ. Enligt det första skulle anslagsökningarna fördelas med 70 milj. kronor för nästa budgetår och med 40 milj. kronor för vart och ett av de två följande. Enligt det andra skulle beloppet fördelas med 50 milj. kronor för varje år i treårsperioden. I båda fallen bör i propositionen föreslaget beställningsbemyndigande till marinen om 10 milj. kronor tillkomma.

Alternativ I.

I. Materielplan omfattande kategorierna arméns anskaffning av tygmateriel, marinens fartygsbyggnader och anskaffning av artilleriemateriel samt vissa för försvaret gemensamma ändamål.

	1948/49	1949/50	1950/51	Summa
1) Försvarets gemens.....	12,6 (+12,6)	—	—	+12,6
2) Armén	72,4 (+27,4)	+25	+25	+77,4
3) Marinen	45 (+10,0)	20 (+10) ¹	+10	+30
II. Befästningsplan	20 (+20,0)	+5	+5	+30
Summa milj. kr.	150 (+70)	50 (+40)	+40	240(+150)

¹ 10 milj. kr. redan föreslagna i propositionen till beställningsbemyndigande, vilket bemyndigande dock ej bundits till visst budgetår.

Kommentar:

I. 1) Innebär att av nu äskade anslag till för försvaret gemensamma ändamål tillgodoses här dels de 6,1 milj. kronor, som i propositionen föreslagits skola belasta anslaget till arméns tygmateriel, dels krigsmaterielverkets viktiga äskande på 6,5 milj. kronor till sprängämnen.

I. 2) Anslaget till komplettering och förnyelse av arméns tygmateriel skulle därmed för nästkommande budgetår komma att uppgå till 47,4 milj. kronor. Detta innebär dels att arméförvaltningens ordinarie äskanden på 20 milj. kronor kunna tillgodoses (propositionen nr 208, s. 10—11), dels att åtminstone några av de mest angelägna tilläggsäskandena kunna bifallas.

I. 3) Tillägget till marinen på 10 milj. kronor utöver vad som föreslagits i propositionen föreslås disponeras så, att 5 milj. kronor avses till forcering av jagarbyggena, 3 milj. kr. till anskaffning av artillerimateriel och 2 milj. kronor till förbättring av avrustade fartygs grundberedskap.

II. Befästnings- och skyddsrumspanen bör uppläggas så, att i första hand tidigare redovisade angelägna behov beträffande drivmedelsförråd i berg, fartygstunnlar, luftbevakningscentraler, berghangarer och krigsförtöjningsplatser för fartyg m. m. tillgodoses med av vederbörande myndigheter begärda belopp.

För att en verklig planläggning av anskaffningen skall kunna komma till stånd inom en ram bestående av *dels* dessa nya anslag på 50 milj. kronor utöver de i propositionen föreslagna 80 milj. kronor, tillsammans 130 milj. kronor, *dels* bemyndigande att så vitt möjligt till jämn fördelning på budgetåren 1949/50 och 1950/51 utlægga beställningar för armén och marinen på tillsammans 80 milj. kronor, erfordras att särskilda anskaffningsplaner för resp. armén och marinen upprättas, varvid även de till frigörande föreslagna reservationerna för dessa försvarsgrenar inarbetas i planerna.

I samband med detta planläggningsarbete måste vidare ställning tagas till prioritetsfrågorna samt till möjligheterna av valutatilldelning. Dessa önskemål beträffande planläggning, industriprioritet och valutatilldelning gälla givetvis vare sig man väljer alternativ I eller alternativ II.

Alternativ II.

	1948/49	1949/50	1950/51	Summa
I. Materielplan etc. (se alt. I).				
1) Försvarets gemens.....	12,6 (+12,6)	—	—	+12,6
2) Armén	65,4 (+20,4)	+25	+30	+75,4
3) Marinen	42 (+7)	20(+10) ¹	+15	+32
II. Befästningsplan	10 (+10)	+15	+5	+30
Summa milj. kr. 130 (+50)		60(+50)	+50	240(+150)

Vad som anförts i kommentaren till alternativ I gäller även för alternativ II, med undantag för att anslaget för 1948/49 till förnyelse och komplettering av arméns tygmateriel kommer att minska till 40,4 milj. kronor, samt att det föreslagna anslaget till marinens artillerimateriel på 3 milj. kronor bortfaller.

¹ Se not vid alt. I.

Av dessa alternativ vilja vi förorda alternativ I, då det är i högsta grad angeläget att de planerade befästningsarbetena snarast möjligt påbörjas samt att särskilt arméns materielförsörjningsproblem blir föremål för effektiva åtgärder.

Till dessa kostnader för materielanskaffnings- och befästningsplaner böra vidare läggas kostnaderna dels för en anskaffning av utbildningsmateriel, dels för anordnande av en efterutbildningsövning under nästkommande budgetår och dels för i annan av oss samtidigt framförd motion föreslaget bibehållande av 1947 års provisorium beträffande värnpliktstjänstgöringens längd. Vad det första behovet beträffar uppgår detta till följande:

Prop. nr 207, s. 43, 45 och 51.

Armén (arméinspektionens skrivelse till ÖB ¹⁴ / ₁ 1948)	8,815
Marinen:	
a) Flottan	3,264
b) Kustartilleriet	0,95
	Summa milj. kr. 13,029

För arméns del föreligger en uppdelning av äskandet i tre kategorier, varav den första icke kommer att kräva byggnadsarbeten, större materieltillgång eller utlandsvaluta. Äskandet uppgår i denna del till 4,745 milj. kronor. Detta belopp bör beviljas för nästkommande budgetår. För återstående belopp om 4,07 milj. kronor bör bemyndigande att utlägga beställningar avseende leverans eller färdigbyggnad under budgetåren 1949/50 och 1950/51 lämnas, vilket bemyndigande bör inarbetas i ovannämnda materielanskaffningsplan för armén. Beträffande marinen gäller att därest nybyggnaderna bortfalla sjunker anslagsbehovet till för flottan 0,349 milj. kronor. Detta belopp bör beviljas nu, under det att för återstoden 2,915 milj. kronor beställningsbemyndigande lämnas efter samma principer som beträffande arméns motsvarande anslag. Kustartilleriets behov för detta ändamål 0,95 milj. kronor bör tillgodoses genom att anslag nu beviljas. I övrigt bör kustartilleriets behov av utbildningsmateriel tillgodoses genom nya anslag, när mera fullständiga kostnadsberäkningar härför föreligga. (Propositionen nr 208, s. 51.)

Motiveringen för denna uppdelning är, att i nuvarande ansträngda byggnadsläge måste försvarets byggnadsinvesteringar i första hand gå till befästningar och skyddsrum.

Anskaffningen av utbildningsmateriel skulle alltså omfatta:

	1948/49	1949/50 och 1950/51
Armén	4,745	4,07
Flottan	0,349	2,915
Kustartilleriet	0,95	— 1
Anslag summa milj. kr.	6,044	Beställningsbemyndigande 6,985

Kostnaderna för anordnande av efterutbildningsövningar av nu minst erforderlig omfattning kunna överslagsvis beräknas till 5 milj. kronor.

¹ Täckes när kostnadsberäkningar föreligga.

Vid en sammanställning av ovan föreslagna anslag, vartill böra läggas merkostnaderna för bibehållandet av 1947 års provisoriska bestämmelser om värnpliktstidens längd, vilka med användande av försvarskommitténs beräkningsgrunder kunna uppskattas till i runt tal 12 milj. kronor, framgår att det ökade anslagsbehovet i förhållande till vad som förutsatts i propositionen nr 206—208 för de av oss föreslagna åtgärderna för nästkommande budgetår kommer att uppgå till $(70 + 6 + 5 + 12) = 93$ milj. kronor för alternativ I och $(50 + 6 + 5 + 12) = 73$ milj. kronor för alternativ II.

Anslagsökningarnas fördelning för nästa budgetår framgår av denna tablå:

	Propositionerna nr 206—208.	Alt. I.	Alt. II.
Försvarets gemensamma ändamål..	—	12,6 (+12,6)	12,6 (+12,6)
Armén	45	72,4 (+27,4)	65,4 (+20,4)
Marinen	35	45 (+10)	42 (+7)
Befästningar.....	—	20 (+20)	10 (+10)
Utbildningsmateriel	—	6 (+6)	6 (+6)
Efterutbildningsövning	—	5 (+5)	5 (+5)
Bibehållen 11 mån. första tjänstgör.	—	12 (+12)	12 (+12)
Summa milj. kr.	80	173 (+93)	153 (+73)

Till sist vilja vi understryka att dessa åtgärder för materielanskaffning indirekt komma att ha verkningar, som sträcka sig även till hemvärdet. Den stora utvidgning av hemvärdet, som föreslås i proposition nr 206 skola äga rum genom att värnpliktiga med uppskov placeras där, medför behov av en ökad tilldelning av materiel. Denna förutsättes skola ske genom överföring av materiel från armén. På samma sätt skall hemvärdets kvalitativa förstärkning genom ökad tilldelning av automatvapen m. m. äga rum. Skall detta bli möjligt måste arméns materielförsörjningsproblem vara löst, eljest kommer hemvärdets förstärkning att stanna på papperet.

Under återopande av vad ovan anförts hemställa vi i första hand,

att riksdagen utöver vad som av Kungl. Maj:t föreslagits dels ville till fördelning på sätt ovan angivits för budgetåret 1948/49 bevilja i anslag

- 1) till armén, tygmateriel m. m. 27,4 milj. kr.
- 2) till marinen
- 3) till vissa för försvaret gemensamma ändamål
- 4) till byggande av befästningar och skyddsrum
- 5) till anskaffning av utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar.....
- 6) till täckandet av kostnaderna för bibehållande av 1947 års provisorium beträffande utbildningstidens längd
- 7) till anordnande av efterutbildningsövningar ..

dels ville bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att beställningar enligt särskild plan må utläggas å materiel, befästningar och skyddsrum intill ett belopp av 87 miljoner kronor, att anvisas å ordinarie stat under budgetåren 1949/50 och 1950/51.

Därest denna hemställan icke skulle vinna riksdagens bifall hemställas i andra hand,

att riksdagen utöver vad som av Kungl. Maj:t föreslagits *dels* ville till fördelning på sätt ovan närmare angivits för budgetåret 1948/49 bevilja i anslag

1) till armén: anskaffning av tygmateriel m. m..	20,4	milj. kr.		
2) till marinen	7	»	»	
3) till vissa för försvaret gemensamma ändamål	12,6	»	»	
4) till byggande av befästningar och skyddsrum	10	»	»	
5) till anskaffning av utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar	6	»	»	
6) till täckandet av kostnaderna för bibehållande av 1947 års provisorium beträffande utbildningstidens längd	12	»	»	
7) till anordnande av efterutbildningsövningar ..	5	»	»	,

dels ville bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att beställningar enligt särskild plan må utläggas å materiel, befästningar och skyddsrum intill ett belopp av 107 miljoner kronor, att anvisas å ordinarie stat under budgetåren 1949/50 och 1950/51.

Stockholm den 7 maj 1948.

K. G. Ewerlöf.

Fritiof Domö.

Ivar Anderson.

